

VOLILNA PRAVICA DRŽAVLJANOV

Vsi državljani Jugoslavije, ki so dopolnili 18 let starosti in ki so vpisani v volilni imenik, imajo volilno pravico. Te pravice nimata samo dve kategoriji državljanov, in to: prvič državljani obsojeni s sodbo sodišča na kazen omejitve državljanskih pravic, ki obsega tudi začasno izgubo volilne pravice, in to samo za dobo trajanja te kazni, in drugič državljani, ki so pod skrbstvom, in to samo v primeru, da je bila njihova umska nesposobnost ugotovljena s sodnim odlokom.

Vsak poskus oviranja volivcev pri opravljanju njihove volilne pravice je kazniv. Volilno pravico lahko uveljavljajo volivci na istih volitvah samo enkrat. Zato je potrebno, da posvetijo organi, ki vodijo volilne imenike, in volilni odbori posebno pozornost onemogočanju vsakega poskusa kršenja teh načel. Načelo enkratnega glasovanja na istih volitvah pa seveda ne izključuje pravice volivca, da glasuje za eden in za drugi zbor ljudskega odbora pri istih volitvah ali da eventualno glasuje tudi na ponovnih volitvah za ista zbora istega ljudskega odbora.

Volilno pravico opravljamo vedno in izključno osebno in je tako zastopanje pri izvrševanju volilne pravice nemogoče. Z osebnim glasovanjem razumemo, da je volivec navzoč na volišču, ne pa da je tudi dolžan izpolniti glasovnico ali jo osebno vreči v volilno skrinjico. Volivec, ki je nepismen, ali ki ima kakšno napako in mu ta objektivno preprečuje opraviti dolžnost, lahko pripelje s seboj osebo, ki bo po njegovem nalogu opravila za glasovanje potrebna dejanja (opravila zaokroževanje imena ter vrgla glasovnico v skrinjico).

Načelo tajnosti glasovanja pomeni v našem volilnem sistemu enega izmed bistvenih pogojev za svobodno opredelitev volivcev. Zato republiški predpisi za volitve ljudskih odborov ne samo proklamirajo tajnost kot eno izmed važnih načel volilne pravice, temveč tudi vsebujejo vrsto določb, s katerimi zagotavljajo tajnost glasovanja. Kot poročilo za izkoristitev volilne pravice in za svobodno opredelitev volivcev prepovedujejo republiški zakoni izrečno državnim organom, da bi pet dni pred dnevom in tri dneve po dnevnu, ki je določen za volitve klical volivca na opravljanje službenih dejanj, razen v primerih, ko je očitno, da tak poziv volivcu ne bo preprečil, da bi izkoristil svojo volilno pravico. Prav tako je prepovedano pozivanje volivca na kakršno koli odgovornost zaradi njegovega glasovanja ali zasliševanje volivca, za koga je glasoval, ali zakaj ni šel na volišče.

Aktivna in pasivna volilna pravica

Vsak državljan Jugoslavije je upravičen glasovati (aktivna volilna pravica) za odbornike v občinskem svetu, če je vpisan v volilni imenik na področju občine, za katere občinski svet so volitve. To pomeni, da je aktivna volilna pravica, ko se opravlja zaradi volitev odborov v ob-

činski svet, omejena na volilno enoto in vezana na področje zbora volivcev ali na volilno mesto.

Pasivna volilna pravica pa je regulirana z republiškimi predpisi nekoliko širše kakor aktivna volilna pravica. Kaže se v tem, da je mogoče za odbornika občinskega sveta katerega koli občinskega ljudskega odbora na vsem teritoriju Jugoslavije kandidirati vsakega našega državljana, če ima volilno pravico, ne glede na to, kje je vpisan v volilni imenik. Pasivna volilna pravica ni torej vezana na vpis v volilni imenik tiste občine, za katere občinski svet so volitve, niti ni v tem pogledu teritorialnih ali kakšnih drugih omejitev.

Glasovalno pravico pri volitvah za odbornike v zbor proizvajalcev občinskega ljudskega odbora imajo vsi proizvajalci, ki imajo splošno volilno pravico in so zaposleni v proizvodnji, transportu in trgovini na področju občinskega ljudskega odbora; za katerega zbor proizvajalcev so volitve.

Aktivna volilna pravica za volitve odborov v zbor proizvajalcev občinskega ljudskega odbora ni vezana na določeni volilni imenik, temveč je ob drugih pogojih dovolj, da je proizvajalec vpisan v kateri koli splošni volilni imenik na ozemlju Jugoslavije in da to dokaže, na kar ga vpišejo tudi v volilni imenik dotične gospodarske organizacije. Aktivna volilna pravica pa je v konkretnem primeru omejena po produkcijskem načelu na gospodarske organizacije, ki sestavljajo volilno enoto.

Za odbornike zbora proizvajalcev občinskega ljudskega odbora je mogoče kandidirati vsakega proizvajalca, ki pripada proizvajalni skupini, v kateri se voli odbornik in ki ima aktivno volilno pravico na volitvah odborov v zbor proizvajalcev občinskega ljudskega odbora. Pasivna volilna pravica je nekoliko širša kakor aktivna volilna pravica v tem, da pripada ta pravica tudi funkcionarjem

sindikalnih in združenih organizacij, če so bili za funkcionarje izvoljeni neposredno od samih proizvajalcev, kakor tudi v tem, da kandidati niso vezani niti na gospodarsko organizacijo niti na občinsko področje, temveč morajo le pripadati tisti proizvajalni skupini, v kateri se voli odbornik. Po zakonu o volitvah in odpoklicu odborov ljudskih odborov na Hrvaškem pa se za pasivno volilno pravico postavlja pogoj, da je kandidat zaposlen v gospodarski organizaciji, v kateri so volitve. To je edino drugačno pogoja niti ne izključujejo niti ne prepovedujejo.

Delegatski sistem

Novi volilni sistem je sprejel delegatski sistem za volitve odborov v svet in zbor okrajnega ljudskega odbora, to je odborov okrajnega sveta in zbora ne volijo volivci neposredno. Odbornike okrajnega sveta volijo člani občinskega sveta iz svoje sredine, kar pomeni, da so odborniki okrajnega sveta lahko samo osebe, ki so člani občinskih ljudskih odborov na področju tistega kraja.

Odbornike zbora proizvajalcev okrajnega ljudskega odbora volijo člani zborov proizvajalcev občinskih ljudskih odborov, ki pripadajo ustreznim proizvajalnim skupinam. Volilnega organa za volitve odborov zbora proizvajalcev okrajnega ljudskega odbora torej ne sestavljajo vsi odborniki zborov proizvajalcev občinskih ljudskih odborov na področju okraja, temveč samo tisti člani zborov proizvajalcev, ki so bili izvoljeni v proizvajalski skupini, v kateri so volitve.

Aktivna volilna pravica za volitve odborov okrajnega sveta se popolnoma sklada s pasivno volilno pravico za volitve odborov v ta svet, to je samo odborniki občinskih svetov s področja okraja lahko volijo odbornike okrajnega sveta, kakor so tudi za odbornike okrajnega sveta lahko kandidirani in izvoljeni samo odborniki občinskih svetov občinskih ljudskih odborov s področja okraja. Aktivna in pasivna volilna pravica se prav tako krijeta pri volitvah odborov zbora proizvajalcev okrajnega ljudskega odbora.

Kreditni za popravilo hiš

V uredbi o upravljanju stanovanjskih hiš je določeno, da lahko hišni svet zaradi vzdrževanja stanovanjske hiše prosi banko za kredit. V uresničevanju te svoje naloge pa so hišni sveti naleteli na težave, ker je redno sredstvo v ta namen zagotovitev zastavne pravice ali hipoteke na hiši ter zemljišču, na katerem je hiša, a za hipoteko je po pravnih pravilih, ki so danes v veljavi, potrebno soglasje zasebnega lastnika. Ker v vrsti primerov zasebni lastniki takega soglasja niso hoteli dati, ni bilo mogoče najeti posojila za popravilo in vzdrževanje hiše.

Zato je zvezni izvršni svet te dni spreminil uredbo, da bi to oviro odpravil še pred sprejemom zakonskih predpisov o stanovanjskih odnosih, v katerih bo to vprašanje podrobneje urejeno.

Po teh spremembah lahko sklenski hišni

svet hiše, ki je v zasebni lastnini, z banko pogodbo, da se za zagotovitev posojila vpiše hipoteka na poslopje in na zemljišče, na katerem je poslopje. Za sklenitev tega posojila in za vpis hipoteke je potrebna predhodna privolitev stanovanjske uprave.

Znesek posojila bo banka izplačevala neposredno izvajalcu del pri popravilju in vzdrževanju poslopja, in to tako in pod pogoji, ki so določeni s predpisi o plačevanju gradbenih del. Izplačilo posojila neposredno izvajalcu del jamči, da bo realizirana svrha, zaradi katere je bilo posojilo sklenjeno.

Zasebni lastnik je upravičen zahtevati izbris hipoteke za znesek posojila, ki je bil porabljen v druge namene, a ne za popravilo in vzdrževanje hiše.

Posojilo se odplačuje iz amortizacijskega sklada in iz sklada za vzdrževanje hiše.